

Ed.

248. Frumvarp til laga

[167. mál]

um heimild fyrir ríkisstjórnina til þess að láta öðlast gildi samkomulag milli Íslands, Danmerkur, Finnlands, Noregs og Svíþjóðar um breytingu á Norðurlandasamningnum frá 6. febrúar 1931 um alþjóðleg einkamálaréttarákvæði um hjúskap, ættleiðingu og lögráð.

(Lagt fyrir Alþingi á 94. löggjafarþingi 1973.)

1. gr.

Ríkisstjórninni er heimilt að ákveða með auglýsingu í Stjórnartíðindum, að samkomulag það, sem undirritað var í Stokkhólmi 20. nóvember 1973, milli Íslands, Danmerkur, Finnlands, Noregs og Svíþjóðar og prentað er sem fylgiskjal með lögum þessum og fjallar um breytingu á Norðurlandasamningnum frá 6. febrúar 1931 um alþjóðleg einkamálaréttarákvæði um hjúskap, ættleiðingu og lögráð og staðfest var með lögum nr. 29 8. september 1931, skuli öðlast gildi.

2. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Gjört í Reykjavík 20. desember 1973.

Kristján Eldjárn.

(L. S.)

Ólafur Jóhannesson.

Fylgiskjal.

Samkomulag milli Íslands, Danmerkur, Finnlands, Noregs og Svíþjóðar um breytingu á Norðurlandasamningnum frá 6. febrúar 1931 um alþjóðleg einkamálaréttarákvæði um hjúskap, ættleiðingu og lögráð.

Ríkisstjórnir Íslands, Danmerkur, Finnlands, Noregs og Svíþjóðar hafa orðið ásáttar um, að 1., 9., 10. og 22. gr. í Norðurlandasamningnum frá 6. febrúar 1931, um alþjóðleg einkamálaréttarákvæði, um hjúskap, ættleiðingu og lögráð skuli hljóða þannig:

1. gr.

Nú óskar ríkisborgari einhvers samningsríkjanna könnunar á hjónavígsluskilyrðum eða lýsingar hjá stjórnvaldi einhvers hinna ríkjanna, og skal þá kanna rétt hans til að ganga í hjúskap eftir lögum þess ríkis, enda eigi annað hjónaefna þar heimili, en ella eftir lögum þess ríkis, þar sem hann á ríkisfang. Ætíð skal þó beita lögum þess ríkis, sem hjónaefnið á ríkisfang í, ef það óskar þess. Nú skal kanna rétt til að ganga í hjúskap eftir lögum þess ríkis, þar sem hjónaefni á ríkisfang, og getur hlutaðeigandi stjórnvald þá krafist þess, að rétturinn sé sannaður með vottorði, sem gefið var út af stjórnvöldum þess ríkis, sem það á ríkisfang í.

Nú er svo fyrir mælt í lögum sanningsríkis, sem hjónaefni á heimilisfesti í, að foreldrar þess eða lögráðamaður samþykki ráðahaginn, og skal þá eftir því farið, þótt slíks samþykkis sé ekki krafist í lögum þess ríkis, þar sem könnun hjónavígsluskilyrða fer fram.

Um könnunina og lýsinguna gilda að öðru leyti lög þess ríkis, sem hlutað-eigandi stjórnvald heyrir til.

9. gr.

Í sérhverju ríkinu ber að fara eftir þar gildandi lögum um ákvarðanir þær, sem neíndar eru í 7. og 8. gr. Eignaskipti og skaðabætur ákvarðast þó ávallt eftir þeim lögum, sem samkvæmt 3. gr. gilda um fjármál hjónanna.

Skilnaður að borði og sæng, sem fengist hefur í einu ríkjanna, veitir í hinum ríkjunum sama rétt til lögskilnaðar sem skilnaður að borði og sæng, er þar hefur fengist.

Nú er ekki til að dreifa reglum um skilnað að borði og sæng í lögum sanningsríkis, en í vissum tilvikum byggt á, að umhugsunarfrestur sé undanfari lögskilnaðar, og geta þá hjón, sem veittur hefur verið skilnaður að borði og sæng í einhverju hinna sanningsríkjanna, fengið lögskilnað í þessu ríki án slíks undanfaraandi umhugsunarfrests, enda hafi þau, frá því að skilnaður að borði og sæng var veittur, lifað aðskilin svo lengi, að svarar til slíks umhugsunarfrests, og hafi ekki tekið upp sambúð að nýju.

10. gr.

Þegar fjármál hjóna, sem fengið hafa skilnað að borði og sæng, ákvarðast eftir lögum sanningsríkis, sem ekki byggir á reglum um skilnað að borði og sæng, skulu fjárverðmæti, sem öðru áskotnast eftir skilnaðinn, verða séreign þess, en ábyrgð á skuldum miðast við aðstæður eins og þær voru við skilnað að borði og sæng. Að öðru leyti skal farið að lögum þessa ríkis, að því er til húskipta tekur við lögskilnað.

Andist annað hjóna, eftir að skilnaður að borði og sæng er veittur, og spurning vaknar um rétt hins eftirlifandi til arfs eftir hið látna samkvæmt reglum um lögerfðir eða samkvæmt erfðaskrá, og beita skal lögum sanningsríkis, sem ekki byggir á reglum um skilnað að borði og sæng, skal skilnaður að borði og sæng lagður að jöfnu við lögskilnað, ef hinn fyrrnefndi varir enn.

22. gr.

Úrskurðir umboðsstjórnar og aðfararhæfir dómsúrskurðir, er gengið hafa í einhverju ríkjanna samkvæmt 5., 7., 8., 11., 13., 14., 15., 19. og 21. gr., skulu gilda í hinum ríkjunum án sérstakrar staðfestingar og án rannsóknar á því, hvort úrskurðurinn sé réttur eða forsendur hans, þar er taka til heimilisfesti eða ríkisfesti í einhverju sanningsríkjanna. Þetta á einnig við um aðfararhæfa dómsúrskurði, sem gengið hafa í einhverju ríkjanna og kveða á um ógildi eða ógildingu hjúskapar milli ríkisborgara í sanningsríki.

Samningsríkin geta gengið að þessu samkomulagi með því:

- a) að undirrita það án fyrirvara um fullgildingu, eða
- b) að undirrita það með fyrirvara um fullgildingu ásamt eftirfarandi fullgildingu.

Fullgildingarskjölin skulu sett til vörslu í sænska utanríkisráðuneytinu.

Samkomulagið gengur í gildi 1. janúar eða 1. júlí næstan eftir að samningsríkin hafa öll gengið að samkomulaginu.

Til þess að samningnum verði beitt um Færeyjar og Grænland, getur danska dómsmálaráðuneytið, að höfðu samráði við dómsmálaráðuneyti hinna samningsríkjanna, ákveðið þau frávik, sem sérstakar færeyskar eða grænlenskar aðstæður kunna að krefjast.

Til staðfestingar þessu hafa undirritaðir, sem hafa fullgilt umboð, undirritað samning þennan.

Gert í Stokkhólmi hinn 20. nóvember 1973 í einu eintaki á íslensku, dönsku, finnsku, norsku og sænsku, og að því er sænskuna varðar í tveimur textum, öðrum fyrir Finnland og hinum fyrir Svíþjóð.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta.

Með samningi milli Norðurlandanna frá 6. febrúar 1931, sem heimilað var að fullgilda, að því er Ísland varðar, með lögum nr. 29 8. september 1931, voru settar reglur um alþjóðleg einkamálaréttarákvæði um hjúskap, ættleiðingu og lögráð, er gilda skyldu þeirra í milli. Grundvöllur þessa samnings er hið nána lagasamræmi á Norðurlöndum á þessu sviði. Samningi þessum hefur tvisvar verið breytt litillega, á árunum 1954 og 1969. — Á þessu ári hefur orðið allveruleg breyting á sænskum hjúskaparlögum, og taka hin nýju sænsku hjúskaparlög gildi 1. janúar 1974. Segja má, að breytingar þær, sem nú hafa verið lögfestar í Svíþjóð, raski nokkuð hinu nána lagasamræmi Norðurlandanna að því er hjúskaparlöggjöfina varðar. Engan veginn eru breytingarnar þó svo umfangsmiklar, að grundvelli þessa Norðurlanda-samnings sé raskað. Nauðsynlegt hefur hins vegar reynst að gera nokkrar breytingar á samningnum vegna breytinganna. Endurskoðun á hjúskaparlögunum og jafnframt á lögum um fjármál hjóna fer nú fram á öllum Norðurlöndunum. Er því líklegt, að heildarendurskoðun á samningnum verði nauðsynleg á næstu árum. Hins vegar hefur ekki verið talið fært að draga að fá staðfestar þær breytingar á honum, sem felast í því samkomulagi, sem er fylgiskjal með lagafrumvarpi þessu. Er það niðurstaða viðræðna á vegum dómsmálaráðuneyta landanna, sem staðið hafa undanfarið ár.

Þær breytingar á sænsku hjúskaparlögunum, sem valda nauðsyn á breytingum á samningnum, eru þessar: Felldar eru niður í hinum nýju lögum lagareglur um, að samþykki foreldra þurfi til hjúskaparstofnunar (vegna aldurs). Ennfremur eru felldar niður lagareglur um skilnað að borði og sæng. Þá eru og felldar niður lagareglur um ógildingu hjúskapar með dómi.

Vegna fyrsta atriðisins, um samþykki foreldra, er bætt nýrri 2. málsgrein inn í 1. grein samningsins til þess að tryggja það, að slíkra reglna sé gætt í ríki, sem ekki hefur þær reglur í sínum lögum, en fjallar um málefni hjónaefnis, sem heimilisfesti á í samningsríki, sem þær reglur hefur í sínum lögum.

Breyting er gerð á 9. grein samningsins vegna annars atriðis, þess að niður eru felldar lagareglur um skilnað að borði og sæng í sænsku löggjöfinni. Er af því tilefni bætt nýrri málsgrein við 9. greinina til þess að samlaga hann hinum nýju viðhorfum, en í nýju sænsku lögunum kemur 6 mánaða „umhugsunarfrestur“ við vissar aðstæður í stað skilnaðar að borði og sæng. Eiga þær reglur við, ef aðilar eru ekki sammála um skilnað eða ef þau eða annað þeirra hefur foreldraráð yfir barni innan við 16 ára aldur. — Þess skal getið, að ekki er þörf á því, að taka upp reglu í samninginn um að ljúka megi í samningsríki, sem ekki hefur lagareglur um „umhugsunarfrest“, lögskilnaði aðila, sem fengið hefur slíkan skilyrtan skilnað. Stafar þetta af því, að lagareglur um „umhugsunarfrest“ gera ráð fyrir því, að skilnaðarmál hvíli í eitt ár fyrir þeim dómstóli, sem fjallað hefur um það, þannig að „umhugsunarfrestur“ hefur hafist, og verður lokið þar á lög-mæltum tíma að frumkvæði annars hvors aðilans, þótt aðilar, annar eða báðir, hafi flutt til annars lands. Skilnaðarmálið fellur hins vegar niður af sjálfu sér, þegar ár er liðið frá upphafi umhugsunarfrestsins, ef hvorugur aðilinn gerir reka að því að ljúka því á lög-mæltum tíma.

Vegna hinna nýju aðstæðna samkvæmt sænsku lögunum, er niður eru felldar lagareglur um skilnað að borði og sæng, en lagareglur um „umhugsunarfrest“ koma að nokkru í þeirra stað, verður þörf á ákvæðum í samningnum að því er varðar fjármál hjóna, er fengið hafa skilnað að borði og sæng, en slíkar reglur eru ekki í lögum í ríki, þar sem fjalla skal um fjármál þeirra (þ. e. frá 1. janúar 1974 í Svíþjóð). Með sama hætti þarf ákvæði um ráðstöfun vegna réttar til arfs milli

hjóna, við andlát annars þeirra, er þau hafa skilið að borði og sæng, en ekki eru lagareglur um slíkan skilnað í því ríki, þar sem fjalla skal um rétt hins eftirlifandi til arfs. Um þetta efni eru ákvæði í nýrri 10. grein samningsins, skv. fylgiskjalinu hér að framan, í tveimur málsgreinum.

Efni 10. greinar samningsins, sem gilt hefur til þessa, fjallar um ógildingu hjúskapar með dómi. Í hinum nýju sænsku lögum eru lagareglur um ógildingu hjúskapar felldar niður. Slíkar lagareglur eru áfram í gildi í hinum ríkjunum, en hafa að vísu sáralitla raunhæfa þýðingu. Hefur því þótt henta að fella niður úr samningnum fyrra efni 10. greinarinnar, en bæta örstuttu ákvæði um það efni aftan við 22. grein samningsins, en hún fjallar almennt um gildi yfirvaldsúrskurða og dómsúrskurða samkvæmt samningnum í heild.

Það skal að loknu tekið fram, að aðilum samningsins frá 1931 er ljóst, að með þessum breytingum er ekki leyst úr öllum lagalegum vandamálum, sem upp geta komið vegna misræmis þess, sem verður milli lagareglna um skilnað samkvæmt sænskum lögum annarsvegar og lagareglna hinna fjögurra ríkjanna hinsvegar. Hins vegar er talið, að breytingarnar leysi úr vandamálum vegna lagamisræmis í öllum höfuðatriðum, og að ekki verði vandkvæði á að leyst verði úr þeim vafaatriðum, sem upp kunna að koma, í réttarframkvæmdinni hjá dómstólum og yfirvöldum.